

**«Πολιτικές διαχείρισης της διεθνικής
σωματεμπορίας υπό την οπτική του φύλου»**

Ματίνα Παπαγιαννοπούλου
Κοινωνιολόγος-Εγκληματολόγος

Ημερίδα:

**«Μετανάστευση και φύλο.
Από την αδήλωτη εργασία στην ένταξη»**
Αθήνα, 17 Οκτωβρίου 2013

Εισαγωγικά

- **Ειδική εστίαση:** διεθνική σωματεμπορία γυναικών και πολιτικές διαχείρισής της.
- **Εμπειρική έρευνα** με αντικείμενο: «**Η γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα**» / Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) σε συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και το Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών/Διοτίμα.
- Οι **συνεντεύξεις** διενεργήθηκαν με ανώτερα διοικητικά στελέχη εξειδικευμένα στην αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, [Τμήμα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων / Υποδιεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος της Ασφάλειας Αττικής (Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη) και Υπουργείο Εξωτερικών].

Το διακύβευμα: Η άφιξη του «ξένου»

- Αναδιαμόρφωση του διανοητικού και πρακτικού πεδίου σε σχέση με τα θέματα **εξουσίας**, **γνώσης** και **σεξουαλικότητας**, του τρίπτυχου δηλαδή που, σύμφωνα με τον Φουκώ (1982: 13), αποτελεί το πλαίσιο του θεμελιακού τρόπου άσκησης της καταστολής.
- Η ύπαρξη του/της μετανάστη/-τριας αποτελεί:
 - ✓ παράπλευρη απώλεια της «προόδου»,
 - ✓ πηγή **ανασφάλειας**,
 - ✓ δεν έχει πάντα συγκεκριμένο πρόσωπο ούτε και μονοσήμαντο περιεχόμενο (Βίρνο, 2007:22-23).

Το διακύβευμα: Η άφιξη του «ξένου»

- Ποιοτική και ποσοτική **μεταβολή/αναδιοργάνωση** των μεταναστεύσεων.
- Η παρουσία της διεθνικής σωματεμπορίας των γυναικών επέφερε **αλλαγές** στη δομή της αγοράς εργασίας και της κοινωνίας, στον πολιτισμό των φύλων, όπως επίσης και στο περιεχόμενο της σεξουαλικότητας.

Το διακύβευμα: Η άφιξη του «ξένου»

- Η διεθνική σωματεμπορία **αποτελεί** πλέον το συστατικό μέρος της σύγχρονης πορνείας, το αντικείμενο πολλών επιστημονικών κλάδων, το πεδίο νομικών, αστυνομικών και δικαστικών ενεργειών, όπως επίσης το πλαίσιο θεωρητικών και ερευνητικών επεξεργασιών →

παραγωγή λόγων (discours) που κεφαλαιοποιεί την εύθραυστη και τρωτή θέση των μετακινούμενων πληθυσμών.

- Μέσω της διατύπωσης ενός παθιασμένου αιτήματος για την καταστολή της σωματεμπορίας και της **εργαλειοποίησης του λεξιλογίου της οδύνης** (Μπάτλερ, 2009: 12) θεμελιώνεται μια κατασταλτική πολιτική άσκησης βιοεξουσιαστικών τεχνικών.

Τα σύνορα και η εμπορία ανθρώπων: Η στροφή της πολιτικής σκηνής προς την ανθρώπινη ασφάλεια

- Τα κράτη οριοθετούν τα εδάφη τους με **αμοιβαία αποκλειστικό τρόπο** [αποεδαφικοποίηση/επαναεδαφικοποίηση, αποεθνικοποίηση/επαναεθνικοποίηση].
- Σχεσιακή συνθήκη «**inclusio/exclusio**» που αντιδιαστέλλει τους πολίτες της Ένωσης με τους «εξωκοινοτικούς αλλοδαπούς (Νικολόπουλος, 2002: 116-117).

Τα σύνορα και η εμπορία ανθρώπων: Η στροφή της πολιτικής σκηνής προς την ανθρώπινη ασφάλεια

- Οι πολιτικές διαχείρισης της μετανάστευσης, οι κατασταλτικές πρακτικές, οι συνοριακοί έλεγχοι και η κατασκευή ηθικών πανικών που συνοδεύει τους μετανάστες όχι μόνο δεν μειώνουν τις μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών, αλλά αντίθετα **καθιστούν τους/τις μετανάστες/-τριες ευάλωτους/-ες στην εκμετάλλευση.**
- Οι νέες μεταναστευτικές πολιτικές δημιουργήθηκαν σε μεγάλο βαθμό στη βάση των εννοιών της εθνικής και ανθρώπινης ασφάλειας, οι οποίες τείνουν να αποτελέσουν τη νέα παγκόσμια αρχιτεκτονική του **βιοπολιτικού ελέγχου.**

Διεθνική σωματεμπορία γυναικών και η ειδική εστίαση στην οργανωμένη εγκληματικότητα

- Η Sassen (2000) υποστηρίζει ότι η παγκόσμια οικονομική αναδόμηση ενέτεινε την παρουσία των γυναικών σε διεθνή κυκλώματα (circuits), τα οποία βασίζονται κυρίως στη γυναικεία εργασία [«**αντι-γεωγραφίες**»].
- Αυτήν την «νέα πολιτικο-οικονομική πραγματικότητα», την ορίζει ως τη «**θηλυκοποίηση της επιβίωσης**», προκειμένου να καταδείξει ότι πολύ συχνά νοικοκυριά αλλά και ολόκληρες κοινότητες εξαρτώνται για την επιβίωσή τους από τις γυναίκες.
- Η «θηλυκοποίηση της φτώχειας» (Pearce, 1978), η «θηλυκοποίηση της μετανάστευσης» (Castles & Miler, 1993), η «θηλυκοποίηση της διεθνούς εργατικής δύναμης» (Parreñas, 2001) ή η «θηλυκοποίηση της επιβίωσης», αυτή δηλαδή η υπερβολή εμφάνισης των γυναικών σε όλα τα πεδία και επίπεδα σηματοδοτεί μια **έμφυλη επισφαλοποίηση της καθημερινότητας**.

Διεθνική σωματεμπορία γυναικών και η ειδική εστίαση στην οργανωμένη εγκληματικότητα

- Η Σύμβαση του ΟΗΕ συμπληρώνεται από τρία Πρωτόκολλα, τα οποία δίνουν έμφαση σε διαφορετικές περιοχές:
 - α) το Πρωτόκολλο για την αποτροπή, την καταστολή και την τιμωρία της παράνομης διακίνησης προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση, ιδιαίτερα των γυναικών και των παιδιών (2003),
 - β) το Πρωτόκολλο ενάντια στη λαθρεμπορία των μεταναστών μέσω ξηράς, αέρα και θάλασσας, και
 - γ) το Πρωτόκολλο για την καταπολέμηση της παράνομης κατασκευής και διακίνησης πυροβόλων όπλων, μερών και εξαρτημάτων τους και πυρομαχικών.

Διεθνική σωματεμπορία γυναικών και η ειδική εστίαση στην οργανωμένη εγκληματικότητα

- Η ένταξη αυτή των Πρωτοκόλλων σε μια Σύμβαση που στοχεύει στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος σε διεθνικό επίπεδο, σηματοδότησε την **εγκληματολογική-ποινική προσέγγιση** στο ζήτημα.
- Ο συγκερασμός **θεμάτων ασφάλειας και ελέγχου του εγκλήματος προτεραιοποιείται**, αποτελώντας το μείζον χαρακτηριστικό για τη δικαιολόγηση του κοινωνικού ελέγχου, της αστυνόμευσης και πολλών παραμέτρων της σύγχρονης διακυβέρνησης.

Διεθνική σωματεμπορία γυναικών και η ειδική εστίαση στην οργανωμένη εγκληματικότητα

- Σε σχέση με τα **3P** (**Πρόληψη-Prevention, Δίωξη-Prosecution και Προστασία-Protection**), που υποστηρίζονται από τη Σύμβαση του ΟΗΕ, το δεύτερο παράδειγμα ήταν το κυρίαρχο στις δράσεις των ευρωπαϊκών κρατών, με αποτέλεσμα:
την ανάπτυξη του φαινομένου των **3D**, δηλαδή **κράτηση (detention), απέλαση (deportation) και αποδυνάμωση (disempowerment)**.
- Επιπρόσθετα, σύμφωνα με Έκθεση του ΟΗΕ για την εμπορία ανθρώπων (UNODC, 2009), οι καταδικαστικές αποφάσεις για το αδίκημα της εμπορίας ανθρώπων αυξάνονται σε έναν μικρό αριθμό χωρών και στις περισσότερες χώρες **δεν υπερβαίνουν τις 1,5 ανά 100.000 άτομα**. Η αναλογία αυτή είναι ακόμα χαμηλότερη σε σχέση με τον εκτιμώμενο αριθμό θυμάτων, ενώ κατά το χρονικό διάστημα 2007-2008, **2 στις 5 χώρες που καλύπτει η Έκθεση δεν κατέγραψαν ούτε μία καταδικαστική απόφαση**.

Διεθνική σωματεμπορία γυναικών και η ειδική εστίαση στην οργανωμένη εγκληματικότητα

- Τα συννοριακά και μεταναστευτικά δικαιικά καθεστώτα, καθιστούν τις διακινούμενες γυναίκες **νομικά, οικονομικά και σωματικά πιο ευάλωτες**.
- «Κάθε τμήμα του ταξιδιού αποκτούσε μια χρηματική αξία που οι γυναίκες με τις οποίες μίλησα, μη έχοντας τα οικονομικά μέσα για να πληρώσουν, έπρεπε να ξεπληρώσουν με σεξουαλική εργασία σε διάφορους σταθμούς κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Επομένως, η έρευνά μου δείχνει ότι οι αυστηρότεροι μεταναστευτικοί έλεγχοι που υιοθετήθηκαν για να μειώσουν το trafficking, αυξάνουν τελικά το κόστος της όλης “επιχείρησης”, εκτινάσσουν την αξία των μεταναστών ως “εμπορευμάτων εργασίας” και τελικά εξυπηρετούν τα οικονομικά συμφέροντα τρίτων προσώπων» (Αντριάσεβιτς, 2007: 65).

Το σώμα και οι έμφυλες κατασκευές

- Αναπαραστάσεις που επικεντρώνονται στον ρόλο των διακινούμενων γυναικών, είτε ως **θύματα** των διεθνικών κυκλωμάτων και των μεσαζόντων είτε ως **παράνομες μετανάστριες** – άρα **εγκληματίες**.
- Συχνά αναπαρίστανται ως θύματα της ανδρικής βίας, **συνήθως από τη δική τους πατριαρχική κουλτούρα**, και υποστηρίζεται ότι **δεν έχουν εμπρόθετη δράση**, όπως επίσης ότι είναι ανίκανες να προβούν σε αυτόνομες επιλογές.

Το σώμα και οι έμφυλες κατασκευές

- Σε αρκετές περιπτώσεις διεθνικής σωματεμπορίας, υπάρχει αρχική συμφωνία και συνεργασία μεταξύ των διακινούμενων ατόμων και των διεθνοσωματεμπόρων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι **στην πορεία δεν θα ακολουθήσουν καταναγκαστικές, βίαιες και εκμεταλλευτικές συνθήκες** (Αντριάσεβιτς, 2007, Bales, 2005).
- **Οι γυναίκες/μετανάστριες έχουν κίνητρα, προθέσεις και αναστοχαστικές μορφές δράσης.**
- Μέσω της διασυνοριακής μετακίνησης **διαπραγματεύονται την καθημερινή τους επιβίωση**, αν και οι κύριες ευκαιρίες για τις γυναίκες που μεταναστεύουν βρίσκονται στις «τυπικά γυναικείες» αγορές εργασίας και μάλιστα ανεξάρτητα από το αν έχουν την απαραίτητη άδεια ή όχι, υψηλό μορφωτικό επίπεδο ή όχι (Wijers & Lap-Chew, 1997) .

Συμπερασματικά

- Χιλιάδες γυναίκες θεωρούνται θύματα διεθνικής σωματεμπορίας, ενώ τελικά αυτές που τυπικά αναγνωρίζονται ως θύματα και τυγχάνουν «αρωγής» είναι εξαιρετικά λίγες, όπως ακόμα λιγότερες είναι οι καταδίκες των σωματεμπόρων και των μεσαζόντων.
- Οι τρέχουσες πολιτικές έχουν λάβει μια κρατο-κεντρική διάσταση, τέτοια που οδηγεί σε **δρακόντεια έμφαση επί των συμπτωμάτων ενός προβλήματος, αγνοώντας έτσι τις αιτίες που το παράγουν.**
- Η αντιμετώπιση του θέματος από τη σκοπιά της ασφάλειας, συντείνει όχι μόνο στην **εγκληματοποίηση/ποινικοποίηση** και τη **δαιμονοποίηση** των μετακινούμενων πληθυσμών (ή μέρους αυτών), που σε άλλη περίπτωση θα ήταν επιζώντες των κατάφωρων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας